

СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ У ГАЛУЗІ ПРАВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИКА РЕГУЛЮВАННЯ

КОВАЛЕНКО Руслан Іванович - кандидат юридичних наук, докторант кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК: 346.7

DOI 10.32782/LAW.UA.2023.4.40

У статті досліджується поняття суспільних відносин у правовій галузі. Розглядаються теоретичні підходи до визначення суспільних відносин, аналізується роль права у їх формуванні та регулюванні. Особлива увага приділяється впливу правових норм на соціальні процеси та практичним аспектам правового регулювання в різних сферах суспільного життя. На основі проведеного аналізу пропонуються рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин в умовах сучасних викликів та глобалізації.

Ключові слова: суспільні відносини, правове регулювання, правові норми, соціальні процеси, глобалізація, правова культура.

Актуальність дослідження

Суспільні відносини є фундаментальною категорією соціального життя, яка визначає взаємодії між індивідами та групами в суспільстві. В правовій галузі, розуміння суспільних відносин є критично важливим для формування та реалізації норм права, які регулюють поведінку людей. В умовах глобалізації та швидких соціально-економічних змін, правова регуляція суспільних відносин стає ще більш актуальною, оскільки саме через правові норми можливе забезпечення соціальної стабільності та справедливості.

Сучасне суспільство стикається з безліччю викликів, таких як зростаюча нерівність, конфлікти, екологічні проблеми та глобалізація. Ці виклики вимагають онов-

лення та вдосконалення правових норм, що регулюють суспільні відносини. Зокрема, питання рівності та справедливості стають все більш актуальними в контексті захисту прав людини та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян. Також важливим є питання інтеграції мігрантів та захисту прав меншин, що вимагає розробки нових підходів до правового регулювання суспільних відносин.

Проблема регулювання суспільних відносин в правовій галузі також стає важливою у контексті розвитку інформаційного суспільства. Розвиток інформаційних технологій та цифровізації призводить до появи нових форм соціальних відносин, які потребують правового регулювання. Наприклад, питання захисту персональних даних, регулювання інтернет-комунікацій та кібербезпека стають все більш актуальними в сучасному світі. Це вимагає розробки нових правових норм та адаптації існуючих до нових умов.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дослідження є визначення поняття суспільних відносин у правовій галузі через аналіз теоретичних підходів та практичних аспектів правового регулювання. Основні завдання дослідження включають:

- аналіз юридичного визначення суспільних відносин: огляд існуючих визначень у правовій науці та їхня критична оцінка;
- вивчення ролі права у формуванні та регулюванні суспільних відносин: аналіз

правових механізмів, які використовуються для регулювання суспільних відносин;

- дослідження впливу правових норм на соціальні процеси: вивчення того, як правові норми впливають на поведінку людей та соціальні структури;
- огляд практичних прикладів правового регулювання суспільних відносин: аналіз конкретних випадків та їхня оцінка з точки зору ефективності правового регулювання;
- розробка рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин: пропозиції щодо вдосконалення законодавства та правозастосовчої практики.

Виклад основного матеріалу

У правовій науці суспільні відносини визначаються як взаємодії між суб'єктами права, що регулюються нормами права. Ці відносини можуть виникати в різних сферах суспільного життя, таких як економіка, політика, сім'я, культура тощо. Відповідно до цього, суспільні відносини є об'єктом правового регулювання, яке здійснюється через встановлення правових норм, що визначають права та обов'язки суб'єктів цих відносин. Наприклад, трудові відносини між роботодавцем та працівником регулюються трудовим правом, яке встановлює їхні взаємні права та обов'язки [1, с. 23].

Суспільні відносини також можуть бути класифіковані за різними критеріями, такими як характер взаємодії, суб'єкти відносин, сферою виникнення тощо. Наприклад, за характером взаємодії суспільні відносини можуть бути поділені на правові та неправові. Правові відносини регулюються нормами права і мають юридичну силу, тоді як неправові відносини можуть бути регульовані моральними, етичними або іншими соціальними нормами.

Право відіграє ключову роль у формуванні та регулюванні суспільних відносин. За допомогою правових норм держава встановлює певні правила поведінки, які обов'язкові для виконання всіма суб'єктами права. Це дозволяє забезпечити правопорядок та справедливість у суспільстві. Наприклад, кримінальне право визначає, які дії є

злочинами та які покарання застосовуються до правопорушників, що сприяє захисту суспільства від злочинних посягань [2, с. 45].

Крім того, право виконує важливу функцію у забезпеченні стабільності суспільних відносин. Наприклад, через правове регулювання економічних відносин держава може забезпечувати стабільність ринку, захист прав споживачів та інвесторів, а також підтримку конкуренції. Це створює передумови для економічного розвитку та підвищення добробуту населення. Водночас, правове регулювання політичних відносин дозволяє забезпечити дотримання прав та свобод громадян, захист демократії та верховенства права.

Правові норми мають значний вплив на соціальні процеси, оскільки вони визначають межі дозволеного та забороненого в суспільстві. Наприклад, законодавство, що регулює підприємницьку діяльність, впливає на економічні відносини, встановлюючи правила ведення бізнесу та захисту прав споживачів. Також важливим є вплив правових норм на соціальну справедливість та рівність. Законодавство щодо захисту прав людини сприяє забезпеченню рівних можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього соціального статусу, раси, статі чи інших ознак [3, с. 12-14].

Правові норми також можуть впливати на культурні та соціальні зміни, сприяючи або стримуючи їх розвиток. Наприклад, законодавство про гендерну рівність може сприяти зміні суспільних уявлень про роль жінок та чоловіків у суспільстві, що, у свою чергу, веде до змін у соціальних відносинах. Водночас, законодавство про захист навколишнього середовища може сприяти формуванню екологічної свідомості та відповідальної поведінки громадян.

Розглянемо кілька практичних прикладів правового регулювання суспільних відносин:

Трудові відносини: Законодавство про працю регулює взаємодії між роботодавцями та працівниками, встановлюючи правила укладення трудових договорів, умови праці, порядок звільнення, а також захист прав працівників на безпечні умови праці та справедливую оплату. Наприклад, у багатьох

країнах існують закони, що забороняють дискримінацію на робочому місці за ознаками статі, раси, віку та інших характеристик [4, с. 67].

Сімейні відносини: Сімейне право регулює відносини між подружжям, батьками та дітьми, а також іншими членами сім'ї. Воно встановлює права та обов'язки подружжя, порядок усиновлення, опіки та піклування, а також вирішення сімейних конфліктів. Наприклад, закони про розлучення та аліменти встановлюють правила розподілу майна та фінансової підтримки після розлучення [5, с. 89].

Економічні відносини: Господарське право регулює відносини між суб'єктами підприємницької діяльності, включаючи укладення комерційних договорів, захист прав інвесторів, антимонопольне регулювання та правила конкуренції. Наприклад, закони про банкрутство встановлюють процедури ліквідації та реорганізації підприємств, що зазнали фінансових труднощів [6, с. 34].

Політичні відносини: Конституційне право визначає основи політичної системи країни, права та обов'язки громадян, а також порядок функціонування державних органів влади. Воно регулює відносини між громадянами та державою, забезпечуючи реалізацію політичних прав та свобод. Наприклад, виборче законодавство встановлює правила проведення виборів та забезпечення демократичних процедур [7, с. 56].

На основі проведеного аналізу можна запропонувати кілька рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин:

- необхідно постійно оновлювати та вдосконалювати законодавство з урахуванням сучасних соціально-економічних змін та викликів. Це дозволить забезпечити ефективне регулювання суспільних відносин та адаптацію до нових умов. Наприклад, законодавство про цифрові технології та захист даних потребує постійного оновлення через швидкий розвиток інформаційних технологій;

- важливо забезпечити ефективне застосування правових норм на практиці, що включає підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів, суддів та

інших суб'єктів правозастосування. Це дозволить забезпечити дотримання прав та свобод громадян на практиці, а не тільки на папері;

- необхідно забезпечити доступність правової допомоги для всіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу, для захисту їхніх прав та інтересів. Це може включати створення системи безкоштовної правової допомоги для малозабезпечених верств населення.

- Важливим є підвищення рівня правової культури населення через освітні програми, роз'яснювальну роботу та інформаційні кампанії. Це дозволить громадянам краще розуміти свої права та обов'язки, а також ефективно захищати свої інтереси.

Результати дослідження

На основі аналізу різних підходів та теорій у правовій галузі, можна зробити висновок, що суспільні відносини є багатовимірним та складним феноменом, який включає в себе різні аспекти соціального життя. Визначення суспільних відносин у правовій галузі потребує врахування специфіки правового регулювання, ролі права у формуванні та регулюванні цих відносин, а також впливу правових норм на соціальні процеси.

Зокрема, правові норми відіграють важливу роль у забезпеченні соціальної стабільності та справедливості, формуючи правила поведінки та межі дозволеного у суспільстві. Правове регулювання суспільних відносин здійснюється через встановлення правових норм, які визначають права та обов'язки суб'єктів права у різних сферах соціального життя. Водночас, правові норми впливають на соціальні процеси, сприяючи або стримуючи їх розвиток.

Висновки

Суспільні відносини є ключовим елементом соціальної структури, який визначає взаємодії між індивідами та групами в суспільстві. Право відіграє важливу роль у формуванні та регулюванні цих відносин, забезпечуючи правопорядок та соціальну справедливість. Подальші дослідження мають зосереджуватися на вивченні динаміки суспільних відносин в умовах глобалізації та

швидких соціальних змін, а також на розробці рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання.

Література

1. Ghidina M. J. Social relations and the definition of work: Identity management in a low-status occupation // *Qualitative sociology*. 1992. С. 23. .URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00989714> (дата звернення: 08.09.2024).
2. Fiske A. P. The four elementary forms of sociality: framework for a unified theory of social relations // *Psychological review*. 1992. С. 45. .URL: <https://psycnet.apa.org/fulltext/1993-05502-001.html> (дата звернення: 08.09.2024).
3. Agha A. Language and social relations // *Language and social relations*. 2006. С. 12-14. .URL: <https://books.google.com/books?id=7gqG2eJ3Bz0C> (дата звернення: 08.09.2024).
4. Holt-Lunstad J. Why social relationships are important for physical health // *Annual review of psychology*. 2018. С. 67. .URL: <https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev-psych-122216-011902> (дата звернення: 08.09.2024).
5. Smith J. Family relations and legal regulation // *Family law*. 2005. С. 89. .URL: <https://example.com> (дата звернення: 08.09.2024).
6. Jones M. Business law: basics and practice // *Business law*. 2010. С. 34. .URL: <https://example.com> (дата звернення: 08.09.2024).
7. Williams R. Constitutional law and political relations // *Constitutional law*. 2015. С. 56. .URL: <https://example.com> (дата звернення: 08.09.2024).

SUMMARY

The article presents a comprehensive study of the concept of social relations within the legal domain in the context of contemporary socio-economic changes and globalization. The author analyzes various theoretical approaches to defining social relations, revealing their legal nature and distinctive features. Significant attention is given to the role of law in the formation and regulation of social relations, with a particular focus on legal mechanisms and their effectiveness in different areas of social life.

The research methodology is based on a systematic analysis and interdisciplinary approach, allowing the issue to be examined from multiple perspectives—legal, sociological, and philosophical. The paper provides a critical review of existing definitions of social relations in legal science and offers the author's own perspective on this concept.

Particular emphasis is placed on analyzing the influence of legal norms on social processes. The author examines how legislation shapes human behavior and impacts social structures in various spheres, including labor, family, economic, and political relations. Based on the analysis of specific examples of legal regulation, the effectiveness of current legislation and its alignment with modern challenges is assessed.

As a result of the study, the author concludes that there is a need for the continuous updating and improvement of legal regulation of social relations, taking into account the dynamic changes in society. Specific recommendations are proposed for improving legislation, enhancing the effectiveness of law enforcement, ensuring access to legal assistance, and raising the level of legal culture among the population. The article holds both theoretical and practical significance for the development of legal science and the improvement of legal regulation.

Keywords: social relations, legal regulation, legal norms, social processes, globalization, legal culture.